УДК 336.71

М. В. Адаменко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку, ДВНЗ "Криворізький національний університет"
О. О. Гобова,
студентка, ДВНЗ "Криворізький національний університет"

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СИСТЕМНО-ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ

M. Adamenko,
PhD, associate professor, Department of business entities finance and innovation development,
SHEI "Kryvyi Rih National University", Kryvyi Rih, Ukraine
O. Hobova,
student, SHEI "Kryvyi Rih National University", Kryvyi Rih, Ukraine

PERFECTION MANAGING FINANCIAL PERFORMANCE OF COMMERCIAL BANKS USING SYSTEM-PROCESS APPROACH

У статті доведено актуальність використання системно-процесного підходу до управління фінансовими результатами комерційного банку. Обгрунтовано, що це управління необхідно розглядати як систему, яка поєднує мету, завдання, принципи, функції, методи та як процес прийняття управлінських рішень щодо формування, розподілу і використання фінансових результатів комерційного банку. Встановлено, що система управління фінансовими результатами комерційного банку потребує комплексного розгляду та удосконалення. Визначено елементи системи управління фінансовими результатами комерційного банку, надано їх характеристику. Викладено авторське бачення щодо мети, завдань і принципів управління фінансовими результатами комерційного банку, обгрунтовано їх зміст. Розроблено функціональну систему управління фінансовими результатами комерційного банку, яка поєднує функції управлінської підсистеми та функції підсистеми, що управляється. Розглянуто процес управління фінансовими результатами комерційного банку, визначено етапи, за якими воно здійснюється.

The article proves the relevance of using the system- process approach to managing the financial performance of commercial banks. Proved that this control should be seen as a system that combines the goals, objectives, principles, functions, methods and how the decision making process concerning the formation, distribution and use of financial performance of commercial banks. It was established that the system of financial performance of commercial banks require a comprehensive review and improvement. The elements of managing financial performance of commercial banks, given their characteristics. The article presents the author's vision of the goals, objectives and principles of financial performance of commercial banks, justified their content. The functional management system financial performance of commercial banks, which combines the functions of management subsystems and subsystem functions that run. The process of managing financial performance of commercial banks, the stages by which it is carried out.

Ключові слова: комерційний банк, система, управління, фінансові результати.
Key words: commercial bank, system, management, financial results.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У високодинамічному середовищі банківський сектор є одним з тих секторів української економіки, що найбільш швидко розвивається, а ефективне управління його фінансовими результатами є одним з найголовніших чинників цього розвитку. Однак сучасні умови функціонування банківських установ пов'язані з виникненням кризових явищ, викликаних політичною та фінансовою нестабільністю в Україні. Це суттєво відбивається на результатах їхньої діяльності та може призвести до погіршення фінансового стану комерційних банків.

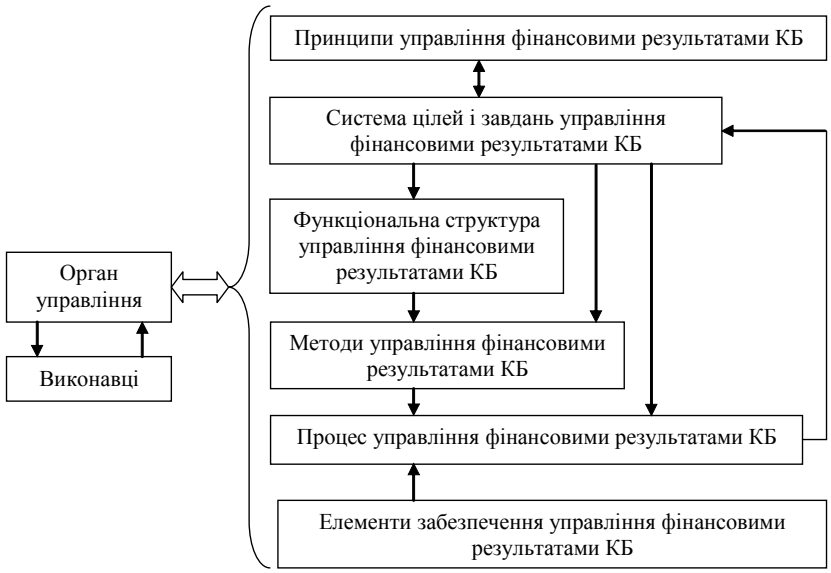

Рис. 1. Система управління фінансовими результатами комерційного банку

Авторська пропозиція.

Для мінімізації негативних впливів та зниження фінансових ризиків виникає необхідність якісного управління фінансовими результатами комерційних банків. Ця ланка управлінської роботи є найбільш складним, важливим і пріоритетним завданням, яке ставиться перед керівництвом будь-якого комерційного банку.

При ринковому підході господарювання головним критерієм ефективної діяльності комерційного банку є збагачення його власників, залучення вкладників та інших клієнтів, а також забезпечення добробуту працівників. Це стає можливим за умови беззбиткової діяльності комерційного банку, отримання високих фінансових результатів і, як наслідок, забезпечення його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості. Отже, можна стверджувати, що ефективне управління фінансовими результатами комерційного банку актуальним напрямом дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В економічній літературі питання управління фінансовими результатами знаходиться у центрі уваги багатьох науковців і практиків. Дослідники, в основному, приділяють увагу формуванню, розподілу та використанню фінансових результатів (прибутків) підприємств, однак управління тфінансовими результатами комерційних банків розглядається дуже обмежено. Так, окремі аспекти ролі та значення фінансових результатів у забезпеченні ефективної діяльності комерційних банків висвітлюються в працях таких науковців, як Савіна Л.О. [2], Тимошенко О.П. [4], Примостка Л.О. [1], Петров, А.Ю. [3] та ін. Особливостям управління прибутком комерційного банку присвячено монографію Криклій О.А. [5]. Однак, не заважаючи на різні наукові погляди, питання удосконалення управління фінансовими результатами комерційного банку із застосуванням системно-процесного підходу залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого розв'язання.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження, результати якого викладено в даній статті, є удосконалення управління фінансовими результатами комерційного банку із застосуванням системно-процесного підходу.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Суть системного підходу обумовлює те, що визначення й розуміння будь-яких взаємопов'язаних процесів та управління ними доцільно розглядати як систему, яка створюється для забезпечення результативного та ефективного досягнення цілей. Реалізація системного підходу тісно пов'язана використанням процесного підходу, який полягає в тому, що будь-яку діяльність, у результаті якої вхідні дані системи перетворюються у вихідні, доцільно розглядати як процес або сукупність процесів.

Отже, управління фінансовими результатами комерційного банку (КБ) із застосуванням системно-процесного підходу розглядається нами як:

— система, яка поєднує мету, завдання, принципи, функції, методи та елементи забезпечення прийняття управлінських рішень щодо формування, розподілу і

Рис. 2. Принципи управління фінансовими результатами комерційного банку

Авторська пропозиція.

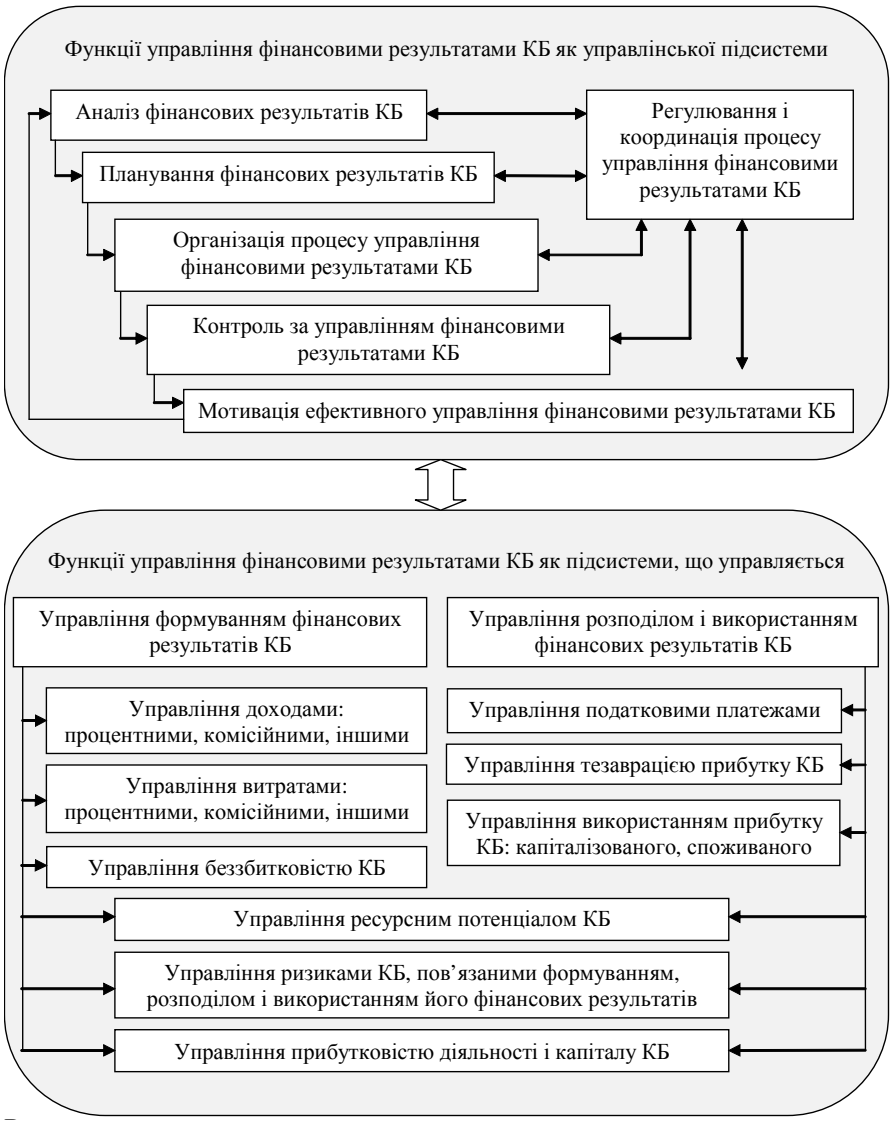

Рис. 3. Функціональна система управління фінансовими результатами комерційного банку

Авторська пропозиція.

використання фінансових результатів комерційного банку (рис. 1);

— цілеспрямований процес впливу органу управління на формування, розподіл і використання фінансових результатів, що базується на існуючих стратегії і політиці, використовує відповідний управлінський інструментарій та забезпечує реалізацію кінцевої мети управлінської діяльності комерційного банку.

Управління фінансовими результатами комерційного банку, як і будь-яке інше управління, обумовлює наявність суб'єкта (органу) управління, об'єкта управління та каналів зв'язку. У сукупності вони утворюють систему управління. Орган управління є керуючою частиною системи управління, яка виробляє методи, способи, прийоми впливу на керовану частину (об'єкт) за допомогою каналів прямого й зворотного зв'язку. Саме у такому аспекті вивчається сутність і зміст управління фінансовими результатами комерційного банку у даній статті.

Отже, розглядаючи систему управління фінансовими результатами комерційного банку необхідно надати характеристику кожному її елементу.

Побудова і дія системи управління фінансовими результатами комерційного банку грунтується на певних принципах. Нами пропонується така система принципів (рис. 2).

Дану систему принципів побудовано на основі існуючих підходів до фінансового менеджменту у банках та доповнено принципами: гармонізації індивідуальних та суспільних цілей всіх учасників ринкових, корпоративних, комерційних та соціально-трудових відносин; врахування зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на операційну, фінансову та інвестиційну діяльність комерційного банку.

На нашу думку, головною метою управління фінансовими результатами є забезпечення максимізації чистого прибутку як основного джерела зростання вартості комерційного банку та добробуту всіх учасників ринкових, корпоративних, комерційних та соціально-трудових відносин. Ця ціль повинна гармонізувати інтереси власників комерційного банку з інтересами держави, клієнтів та персоналу, який у ньому працює. На відміну від поглядів інших авторів у даному формулюванні головної мети управління фінансовими результатами враховуються інтереси всіх зацікавлених осіб функціонування комерційного банку.

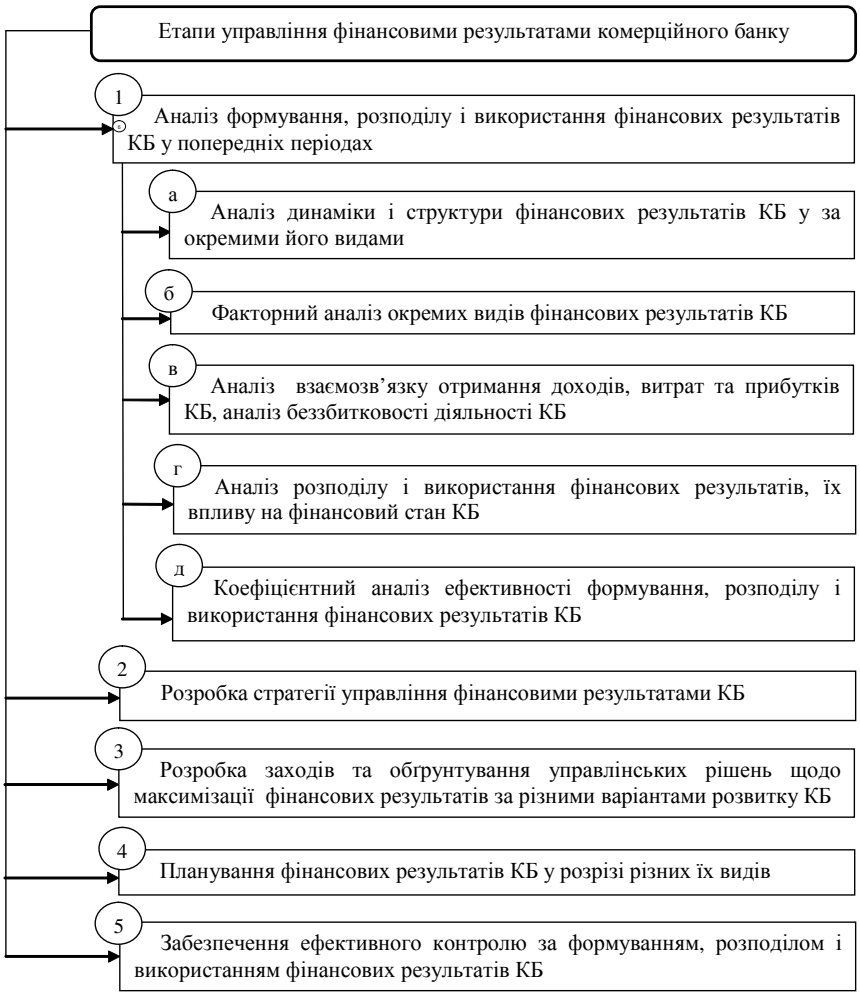

Рис. 4. Етапи управління фінансовими результатами комерційного банку

Авторська пропозиція.

Досягнення головної мети управління фінансовими результатами комерційного банку здійснюється через забезпечення виконання системи завдань, до яких відноситься:

1. Забезпечення зростання абсолютної величини різних видів фінансових результатів відповідно до ресурсного потенціалу комерційного банку та стабільності формування його чистого прибутку.

2. Підвищення конкурентоспроможності комерційного банку у короткостроковому і довгостроковому періодах.

3. Забезпечення високої якості формування, розподілу і використання фінансових результатів та прийнятних рівнів прибутковості комерційного банку.

4. Забезпечення оптимальної пропорційності між рівнями фінансових результатів, прибутковості та припустимими рівнями ризиків, у тому числі за рахунок оптимізації обсягу і структури банківських операцій і послуг.

5. Забезпечення оптимального розподілу чистого прибутку відповідно до завдань розвитку комерційного банку.

Виконання мети і завдань управління фінансовими результатами комерційного банку здійснюється підприємством шляхом реалізації певних функцій.

У науковій літературі існує безліч поглядів на визначення функцій управління, серед яких найбільш часто виділяють функції планування, аналізу контролю та мотивації. Вважаємо, що ці функції є загальними і повинні також виконуватися і при управлінні фінансовими результатами комерційного банку. Однак є й інші функції, як функції спеціальної управлінської сфери — застосовуються виключно до даного об'єкту управління.

Враховуючи сказане, нами пропонується дворівнева функціональна система управління фінансовими результатами комерційного банку (рис. 3), яка включає підсистему управління (загальні функції) та підсистему, що управляються (спеціальні функції). Тільки у комплексі дія даних функцій буде найбільш ефективною при управління фінансовими результатами комерційного банку.

Реалізація вищенаведених функцій проводиться за допомогою відповідних методів, способів та прийомів. Їх можна об'єднати у систему за такими ознаками:

— за метою впливу — стратегічні і тактичні;

— за напрямами впливу — організаційні, адміністративні та економічні;

— за способом впливу — централізовані та децентралізовані;

— за часовим елементом — довгострокового та тимчасового застосування;

— за частотою впливу — постійного та тимчасового застосування;

— за функціональною ознакою — методи аналізу фінансових результатів КБ, їх планування, контролю, організації, регулювання та мотивації.

Систему методів, способів і прийомів управління фінансовими результатами комерційного банку можна розширити за рахунок специфічних методів, що застосовуються при здійсненні окремих видів управління. Ними можуть бути, наприклад, методи оцінки беззбитковості діяльності комерційного банку, методи розрахунку витрат та інші.

На основі наведеної функціональної системи та за допомогою відповідних методів, способів і прийомів здійснюється процес управління фінансовими результатами комерційного банку.

Нами пропонується процес управління фінансовими результатами комерційного банку здійснювати за етапами, наведеними на рисунку 4.

Ретроспективний аналіз фінансових результатів є передумовою розробки стратегічних і тактичних управлінських заходів у комерційному банку. Він дозволяє дослідити динамічні і структурні зрушення, причини та наслідки змін фінансових результатів та виявити ефективність їх формування, розподілу і використання.

Вважаємо, що стратегія управління фінансовими результатами комерційного банку являє собою процес розробки системи стратегічних планів по забезпеченню ефективного формування, розподілу і використання його прибутків у повному обсязі та відповідно до поставлених завдань подальшого розвитку.

Для реалізації даної стратегії у комерційному банку повинні розроблятися політики щодо формування, розподілу, використання його фінансових результатів за різними банківськими операціями та послугами, за різними напрямами діяльності тощо. Також здійснюється розробка заходів й обгрунтування управлінських рішень щодо максимізації прибутків. Відповідно до розроблених заходів складаються поточні та оперативні плани доходів і витрат, при цьому основну увагу необхідно приділяти планам формування процентних і комісійних прибутків.

Для підвищення ефективності управління фінансовими результатами у комерційному банку необхідно здійснювати контролюючі заходи на кожному з наведених етапів. Для забезпечення реалізації контролюючої та інших функцій управління фінансовими результатами, дотримання принципів та досягнення його основної мети, на наш погляд, доцільним є застосування системи моніторингу. Ця система являє собою механізм здійснення постійного спостереження за показниками стану та ефективності управління фінансовими результатами комерційного банку, виявлення відхилень від запланованого та аналіз причин і наслідків таких відхилень.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Управління фінансовими результатами комерційного банку — це комплекс взаємопов'язаних управлінських рішень щодо процесу формування прибутку, його розподілу та використання. У світовій практиці найбільш часто управління розглядається з точки зору системно-процесного підходу.

Управління фінансовими результатами комерційного банку із застосуванням системного підходу дозволяє розглядати його як систему, яка поєднує мету, завдання, принципи, функції, методи та елементи забезпечення прийняття управлінських рішень щодо формування, розподілу і використання прибутків банку. Для забезпечення якісного управління фінансовими результатами комерційного банку запропоновано дворівневу функціональну систему управління фінансовими результатами комерційного банку та удосконалено систему принципів, на яких базується її реалізація.

Відповідно до процесного підходу управління фінансовими результатами комерційного банку визначається нами як цілеспрямований процес впливу органу управління на формування, розподіл і використання фінансових результатів, що базується на існуючих стратегії і політиці, використовує відповідний управлінський інструментарій та забезпечує реалізацію кінцевої мети управлінської діяльності комерційного банку. Для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень нами запропоновано етапи управління фінансовими результатами комерційного банку, основну увагу серед яких приділено їх аналізу. Це є напрямом подальших наших досліджень.

Література:

1. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: [монографія] / Л.О. Примостка — К.: КНЕУ, 2002. — 316 с.

2. Савіна Л.О. Комплексне управління активами і пасивами комерційного банку / Л.О. Савіна, К.Ю. Дроздова // Сталий розвиток економіки. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/152.pdf

3. Петров А.Ю. Комплексний аналіз фінансової діяльності банку / А.Ю. Петров, В.І. Петрова. — М.: Фінанси і статистика , 2007 . — 560 с.

4. Тимошенко О.П. Стійкість банківської системи України:теоретичний аспект / О.П.Тимошенко // Науковий вісник БДФА: Збірник наукових праць. Вип. 4 (13): Економічні науки. — Чернівці, БДФА, 2008 — С. 59—65.

5. Криклій О.А. Управління прибутком банку: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. — 125 с.

References:

1. Prymostka, L.O. (2002), "Analysis banking activities: current concepts, methods and models: [monograph]", pp. 316, Kyiv,Ukraine.

2. Savina, L.O. (2010), "Integrated management of assets and liabilities of commercial banks", Stalyj rozvytok ekonomik, [Online]. available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2010_1/152.pdf

3. Petrov, A.Yu. (2007), "Finansy i statystyka" [Finance and statistics], Kyiv, Ukraine.

4. Tymoshenko, O.P. (2008), "The stability of the banking system of Ukraine: theoretical aspects", Naukovyj visnyk BDFA: Zbirnyk naukovykh prats', vol. 4 (13), pp. 59—65.

5. Crickley, O.A. (2008), "Management of bank profits: [monograph]", Sumy.Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 08.05.2014 р.